

De Brusselse paradox half in beeld gebracht

AUTEUR Ben Derudder

Men kan gerust stellen dat de aan de Universiteit van Gent werkzame professor dr. Ben Derudder - 'de Vlaming' - houdt van steden en van Brussel in het bijzonder. Hij krijgt namelijk maar geen genoeg van het beeld dat de skyline van de Belgische hoofdstad in de achteruitkijkspiegel van zijn wagen geeft. Dit wanneer hij 's avonds naar huis pendelt, terug naar zijn met tuinkabouters opgesmukte fermette in het suburbane Vlaanderen. Ziedaar een belangrijke sociaal-ruimtelijke component van de Belgische politieke problemen.

Over de in de Vlaamse socio-economische geschiedenis gewortelde cultivering van de afkeer van de stad is reeds veel geschreven. Er kan met zekerheid worden gesteld dat de immense suburbanisatie van na de Tweede Wereldoorlog, die voortvloeide uit deze anti-stedelijke mentaliteit, gradueel heeft geresulteerd in 1) een stad waar Nederlands een minderheidstaal is geworden (althans onder haar bewoners) en 2) een stad waar er een paradox is ontstaan tussen hoge scores op regionaal-economische productiviteitsindicatoren enerzijds en barslechte scores op sociaal-economische bevolkingsindicatoren anderzijds. Het Brussels Gewest wordt bijvoorbeeld gekenmerkt door een zeer hoog Bruto Nationaal Product per inwoner maar wordt eveneens gekenmerkt door schokkende statistieken inzake armoede en (jeugd)werkloosheid. Nu vindt men deze paradox wel vaker terug in grote steden, maar de diepgang en territoriale scherpte ervan is zelden zo uitgesproken als in Brussel.

De diepgang en territoriale scherpte is zelden zo uitgesproken als in Brussel

'Brussel!' brengt deze paradox en andere, vaak gerelateerde patronen in beeld. Het boek omvat in essentie een gedetailleerd overzicht van de economische en sociale staat van Brussel, gefilterd uit een amalgaam van statistische bronnen van allerhande overheden en instellingen. De verdienste en de waarde van 'Brussel!' is dat het op coherente wijze uit een enorme hoeveelheid gegevens inzichten filtert die nu vaak verdoezeld blijven door gefragmenteerde en/of verspreide databronnen. De coherentie en de inzichten worden mede verkregen door de duidelijke structuur en de heldere en jargonvrije taal die de auteurs hanteren. Er zijn verschillende hoofdstukken voor verschillende cruciale dimensies van de Brusselse stedelijke structuur, waarbij hij in detail treedt over demografie, bebouwde omgeving, economie, maatschappij en cultuur, instellingen en bestuur. Elk van deze 'stedelijke dimensies' wordt achtereen-

volgens op consistente wijze besproken (sleutelwoorden, samenvatting, gedetailleerde bespreking), waarna het boek wordt afgesloten met een discussie van een aantal overkoepelende uitdagingen die uit de individuele besprekingen naar voren zijn komen. Elk van de hoofdstukken wordt ondersteund door relevante en verhelderende kaarten, tabellen en figuren.

Het moge duidelijk zijn dat ik zeer te spreken ben over dit boek en dan vooral over de potentiële pedagogische waarde ervan. Bij deze positieve appreciatie horen echter twee kanttekeningen. De eerste aantekening heb ik reeds impliciet geformuleerd: dit is in essentie een beschrijving van de huidige socio-economische realiteit van Brussel. Om de stad echt te 'begrijpen' zal het boek gelezen moeten worden in combinatie met meer analytische werken van stadssociologen- en geografen. De tweede kanttekening heeft betrekking op de operationele definitie van Brussel als het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (de 'negentien gemeenten'). Een operationalisatie die vermoedelijk gekozen is omdat het zeer aannemelijk is dat deze overheid de financier was van het project. De auteurs geven met een groot aantal woorden toe dat dit beperkend kan zijn, en af en toe wordt het Brusselse ommeland effectief betrokken in de analyses, bijvoorbeeld wanneer de relevantie van pendel of forensisme wordt onderstreept. De oorsprong van de Brusselse paradox ligt echter voor een groot deel besloten in de institutionele opsluiting van de stad en die wordt hier tegenvallend slechts gereproduceerd in statistische zin. Anders gezegd: deze studie, die de Brusselse paradox in cijfers probeert te vatten, gaat ook zelf gebukt onder die paradox. De studie werpt weinig licht op de socio-economische relaties die Brussel heeft met haar ommeland in de afwezigheid van de noodzakelijke institutionele relaties. Terwijl net daar een belangrijke verklaring ligt voor de observaties die helder naar voor worden gebracht in de beschrijving van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Het is immers vooral een door taalkwesties geblokkeerde afwezigheid van een grootstedelijke institutionele ruimte die de stadskern bestaande uit de negentien gemeenten gegijzeld houdt. Mocht de betreunde Kurt Vonnegut nog onder ons zijn, hij zou dit vast als volgt hebben samengevat: "Zo gaat dat."

Corijn, E., Vloeberghs, E. (2009), *Brussel!, Brussel: VUBPress*